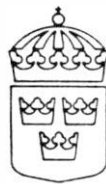

Motion till riksdagen

1987/88:A810

av Kersti Johansson m. fl. (c)

om jämställdhet mellan kvinnor och män

Mot.
1987/88
A810–811

Allmänt

I budgetpropositionen aviseras att regeringen avser att återkomma i en särskild proposition om den fortsatta inriktningen av jämställdhetsarbetet. Vi avser att i detta sammanhang mera utförligt presentera våra förslag till konkreta åtgärder för att förbättra jämställdheten mellan män och kvinnor och i detta sammanhang främst redovisa vår principiella syn på jämställdhetsarbetet.

Inledning

Jämställdhet är alla människors lika rätt till utveckling, utbildning och arbete efter sin läggning och sina förutsättningar utan avseende på kön. Varje människa måste ha möjlighet att ta till vara sina personliga resurser. Ett jämställt samhälle kräver insatser från både män och kvinnor.

Ekonomisk självständighet är en förutsättning för jämställdhet. Det innebär att rätten till förvärvsarbete skall gälla såväl kvinnor som män.

Jämställdhet är också en jämnare fördelning mellan kvinnor och män i det demokratiska samhällsarbetet. Kvinnor och män har olika erfarenheter och därpå byggda värderingar. Deras olika erfarenheter och värderingar måste tas till vara i samhällsarbetet.

Jämställdhet innebär också att kvinnor och män skall ha samma möjligheter och skyldigheter till omsorg och ansvar för barnen.

Jämställdhet är således en fråga om delat ansvar och lika villkor i hem, arbetsliv och samhälle. Arbetet för att förverkliga jämställdhet mellan kvinnor och män är därför en av de viktigaste samhällsuppgifter.

Centerns grundsyn

Alla människors lika värde och rättigheter är utgångspunkten för centerns politiska arbete. Kraven på trygghet i en god livsmiljö för alla och ansvaret för kommande generationer samt strävan efter jämlikhet mellan grupper och individer skall bestämma inriktningen av det politiska handlandet.

Det decentraliserade samhället är en viktig förutsättning för att nå dessa mål. Det ger de bästa förutsättningarna för jämställdhet mellan kvinnor och

män, som är ett viktigt delmål i arbetet för jämlikhet mellan individer och grupper.

Mot. 1987/88
A810

Centerpartiet arbetar utifrån denna grundsyn för att trygga kvinnors och mäns lika möjligheter till:

- utbildning och arbete
- omsorg om och ansvar för barnen
- inflytande i och ansvar för samhället

Det decentraliserade samhället med närhet mellan arbete, bostäder och service och med beslutsfattandet nära människorna ger de bästa förutsättningarna för att uppnå dessa mål.

Samhällsplaneringens och regionalpolitikens betydelse för jämställdhet

Det är viktigt att samhällsplaneringen skapar förutsättningar för jämställdhet mellan kvinnor och män.

Tidigare planering har motverkat jämställdhet. Utvecklingen har gått mot ökat avstånd mellan bostad och arbete också i tätorterna. Boendet har glesats ut och arbetsplatserna koncentrerats till särskilda områden. Det har lett till längre arbetsresor, sämre service i bostadsområdena och sämre boendeegenskap.

Boendeplaneringen måste utgå ifrån att både kvinnor och män skall ha möjlighet att förvärvsarbeta. Barnomsorg måste ordnas i anslutning till bostadsområdena. Ökad valfrihet i barnomsorgen, som centern pläderar för, är därvid nödvändig. En väl fungerande kollektivtrafik måste finnas.

Centern har också aktivt medverkat till att den nya plan- och bygglagen fått en utformning som främjar en utveckling mot ett decentralistiskt samhälle. Besluten har flyttats närmare de enskilda individerna. Fler kvinnor och män kan påverka sin kommuns planering av arbete, bostad och service.

Regional balans förutsättning för jämställdhet

Samhällsplaneringen måste vidare, om jämställdhet skall uppnås, syfta till en balanserad utveckling i hela landet. Centerns kamp för regional balans är ett viktigt led i jämställdhetsarbetet. Skillnaderna när det gäller kvinnors förvärvsfrekvens mellan storstadsområden och glesbygder är mycket stora.

I vår partimotion om regionalpolitiken har vi lagt en mängd förslag som syftar till att utveckla hela vårt land. Vi har särskilt påtalat vikten av att differentiera landsbygdens näringsliv för att underlätta möjligheterna för kvinnor att få förvärvsarbete och förbättra förutsättningarna för kvinnligt företagande. Vi har bl. a. föreslagit ett särskilt anslag för landsbygdsutveckling om 100 milj. kr. som bl. a. bör användas för att stärka kvinnors möjligheter till sysselsättning. Vi har vidare understött vikten av att den pågående landsbygdkampanjen får ett tillräckligt stöd och tas på allvar av statsmakterna. Vi har föreslagit att 2 milj. kr. anvisas för att den pågående kampanjen skall kunna genomföras.

En differentiering och utveckling av landsbygdens näringsliv är en grundläggande förutsättning för att kvinnor skall kunna beredas arbete i

utsatta regioner. En medveten politik för regional balans och regional utveckling är också en avgörande förutsättning för likvärdiga möjligheter till arbete och trygg personlig ekonomi för både män och kvinnor. Riksdagen bör därför hos regeringen hemställa om att riksdagen får i uppdrag att särskilt studera möjligheten att öka tillgången på arbete för kvinnor i utsatta regioner.

Mot. 1987/88
A810

Utbildning

De traditionella könsrollsmönstren grundläggs tidigt. Värderingarna om vad som är manligt och kvinnligt formas i tidiga barnåren. All utbildning, såväl i förskola, grundskola, gymnasium som i högskola och vuxenutbildning har en nyckelroll när det gäller att bryta fördomar och förändra attityder.

Vi återkommer i samband med att propositionen presenteras med förslag som syftar till att ge bl. a. läroplanens mål att skolan skall verka för jämställdhet mellan kvinnor och män ett reellt innehåll. Vi avser även då att ta upp frågor som rör både skolutbildningens innehåll, personalens sammanställning, rådgivning till eleverna m. m. Vi vill dock i detta sammanhang peka på de orättvisor som gäller för möjligheterna att få vuxenstudiestöd.

Vuxenstudiestöd

För att erhålla vuxenstudiestöd krävs i dag tillhörighet till A-kassa. Det gör att de som "endast" varit hemma ej har möjlighet att söka stödet. Det gör också att de som varit korttidsanställda, tim- och arvodesanställda och därför inte anslutit sig till vare sig en facklig organisation eller A-kassa också är ställda utanför. Vi vet att de som varit hemma och de som arbetat deltid till övervägande delen består av kvinnor.

Kravet på tillhörighet till A-kassa är därför direkt könsdiskriminerande. Det visar också hur lågt samhället värderar arbetet i hemmet, vilket på nytt visar att vi bryter mot FN:s förklaring om de mänskliga fri- och rättigheterna. Det strider också mot kravet att alla kvinnor och män skall ha samma möjlighet till utbildning.

Centerns förslag om en allmän arbetslöshetsförsäkring garanterar alla tillhörighet till A-kassa och undanröjer ovannämnda diskriminering. Förslaget följs upp i en annan motion.

Arbetsliv

Rätten till arbete är grundläggande för jämställdhet mellan kvinnor och män. Förvärsarbete är inte bara en förutsättning för egen försörjning. Det har också ett egenvärde genom att det är en väg till sociala kontakter, gemenskap och till personlig utveckling.

De praktiska förvärvshinder som i dag finns måste undanröjas. Attityder och värderingar är också av stor betydelse när det gäller kvinnors och mäns lika möjligheter till arbete och utbildning. Ansvar för att förändra attityder på arbetsplatsen och arbeta bort fördomar ligger såväl hos den enskilde som hos arbetsgivaren och de fackliga organisationerna.

Jämställdhet innebär bl. a. att kvinnor och män skall kunna förvärsvarbeta på lika villkor. De skall ha *samma lönevillkor* och möjligheter till utveckling och befordran i arbetet. Grundläggande för jämställdhet är också att kvinnor och män kan kombinera förvärsarbetet med det praktiska arbetet i hemmet och ansvaret för barnen.

I början av 1970-talet hängde ökningen av antalet kvinnor i arbetskraften samman med högkonjunkturen och den därmed sammanhängande stora efterfrågan på arbetskraft. I slutet av 1970-talet har kvinnornas inmarsch på arbetsmarknaden fortsatt trots vikande konjunkturer. Ökningen har fortsatt också på 1980-talet om också i långsammare takt. Det finns snart lika många kvinnor som män på arbetsmarknaden.

Nära hälften av alla sysselsatta kvinnor arbetar deltid. Kvinnornas arbetsmarknad är till stor del en annan än männens, de arbetar i stor utsträckning i vård, service- och kontorsyrken. Kvinnornas yrken är genomgående lägre betalda än männens, därmed blir kvinnornas ATP-poäng också lägre än männens.

Det är viktigt att ha framtidsperspektiv när det gäller kvinnors arbete. Viktiga utgångspunkter för det politiska arbetet måste vara att

- bryta de traditionella könsrollsmönstren inom både utbildning och arbetsmarknad
- uppvärdera de människovårdande yrkena

De människovårdande yrkena är låglöneyrken – det är genomgående för hälso- och sjukvård och för social hemtjänst. Det är här – hittills och nu – kvinnorna numerärt dominerar. Vi har i en samlad motion om valfrihet och trygghet för äldre m. m. tagit upp personalens situation inom vårdområdet.

Det är nödvändigt att samhället agerar så att både kvinnor och män med förtroende och förväntningar väljer vårdayrken. Det gäller att markera lönefrågornas betydelse, att uppmärksamma arbetsmiljöfrågorna och arbetstidens förläggning. Det bör ges regeringen till känna.

Kvinnor och företagande

Vi har från centern i annat sammanhang pekat på den betydelsen ett breddat nyföretagande har för kvinnors möjligheter att få arbete. Det finns också ett stort intresse bland kvinnor att starta och driva egna företag. Detta har bl. a. visat sig i företagsutvecklingsprojekt som genomförts.

Detta har lett till att flera utvecklingsfonder har initierat insatser för kvinnliga företagare. Utvecklingsfonderna är tillsammans med de resurser det s. k. länsanslaget erbjuder ett bra instrument för att stärka småföretagsamheten. Syftet med utvecklingsfonderna är bl. a. att komplettera övriga institutioner på kreditmarknaden och ge olika typer av företagsservice till de mindre och medelstora företagen. Därmed har fonderna en nyckelroll att förse småföretagen med riskkapital.

Utvecklingsfondernas målgrupp är främst den tillverkande industrin. Detta missgynnar kvinnors företagande eftersom detta förekommer främst inom tjänstesektorn.

De privata tjänstenäringarna är starkt expansiva och företagen oftast lokaliserade till koncentrationsorter. Med hänsyn till att kvinnligt nyföretagande sker inom tjänstesektorn och sysselsättningsproblemen i för kvinnor utsatta regioner är stora bör enligt vår mening möjligheter öppnas för utvecklingsfonder i sysselsättningssvaga regioner att ge stöd till kvinnligt företagande inom tjänstenäringarna. Detta bör ges regeringen till känna.

Mot. 1987/88
A810

Komplettering av jämställdhetslagen

Jämställdhetslagen bör vara utformad så att varje kvinna eller man har ett fullständigt rättsskydd mot könsdiskriminering. Många gånger när en kvinna anmäler ett fall till JÄMO utsätts hon för diskriminerande bestraffningar, vilket gör att många kvinnor inte vågar anmäla saken. Ringa hjälp står att få för den utsatta kvinnan på arbetsplatsen men även samhället utanför sviker.

Jämställdhetslagen ger i dag ett otillräckligt skydd mot trakasserier på grund av anmälan om könsdiskriminering. Brottsbalkens 17 kap. 10 § räcker inte till, då inte alla trakasserier leder till rättsak. Det är därför befogat med en komplettering av jämställdhetslagen. I lagen bör ingå en särskild regel om skydd mot trakasserier för den som använt sig av lagen. En sådan regel bör klart fastslå att arbetsgivaren som underrättas om trakasserier kan ställas till ansvar för såväl egna som anställdas trakasserier av en arbetstagare.

Diskriminering på grund av föräldraledighet

En arbetstagare som arbetat deltid på grund av föräldraledighet har rätt att återuppta arbetet i samma omfattning som före ledigheten. Han eller hon behöver heller inte acceptera någon omplacering som inte ryms inom anställningsavtalet och är en nödvändig följd av ledigheten. Detta står att läsa i 9 och 11 §§ lagen (1978:410) om rätt till ledighet för vård av barn. Trots detta inträffar enligt rapporter att kvinnor när de återvänder till sitt arbete efter föräldraledigheten inte erhåller liknande arbetsuppgifter. Det inträffar snarare att de ibland får lägre tjänster och att möjligheten att avancera blivit betydligt begränsad. Det är viktigt att sådana övertramp av lagregler inte sker.

Vi anser därför att regeringen bör vidta erforderliga åtgärder för att genom information och direktkontakter med arbetsgivare ändra attityderna.

Jämställdhetskommittén

I samband med ombildningen av regeringen ändrades även organisationen för arbetet med jämställdhetsfrågorna. En överflyttning till arbetsmarknadsdepartementet genomfördes samtidigt som den parlamentariskt sammansatta jämställdhetskommittén togs bort inkl. tillhörande sekretariat. I stället inrättades ett särskilt jämställdhetsråd.

Den tidigare kommittén kunde arbeta aktivt genom att sekretariatet kunde hålla kontakt med omvärlden samtidigt som olika idéer kunde genomarbetas och utföras. Sekretariatet ägnade mycket tid åt kontakt- och

informationsverksamhet. De politiska representanterna kunde vara med direkt i arbetet. Kravet på informationsinsatser ökade hos JÄMO. Den ökade arbetsbelastningen fick klaras av utan några extra resurser.

Mot. 1987/88
A810

Tidningen Jämsides sköttes tidigare av jämställdhetskommittén. Tidningen tar i dag 25 % i anspråk av förvaltningsanslagen utan att i princip extra resurser ställts till förfogande tidigare. Även arbetsmarknadsdepartementets jämställdhetsenhet använder tidningen för att få ut information om sitt arbete.

Den nu beskrivna utvecklingen anser vi vara till nackdel för jämställdhetsarbetet och för JÄMO:s möjligheter att följa upp t. ex. de anmälningar som strömmar in om trakasserier på arbetsplatserna. Centerpartiet föreslår att riksdagen hos regeringen begär ett förslag om återinförande av jämställdhetskommittén vilket även bör innefatta en samordning med JÄMO i syfte att bättre utnyttja tillgängliga resurser.

Kvinnor i samhällsarbetet

Det är viktigt att kvinnor och män får samma möjligheter att delta i fackligt och politiskt arbete. Kvinnor och män har olika erfarenheter att utgå ifrån och bidra med i samhällsarbetet. Det är detta som gör det så angeläget att både kvinnor och män är representerade i beslutande församlingar.

En ökning av kvinnorepresentationen är därför nödvändig. En strävan bör vara att kvinnor och män är representerade i beslutande församlingar i förhållande till sin andel av valmanskåren. Det hör till de politiska partiernas ansvarsområde att arbeta i denna riktning. Så länge kvinnor och män inte har likvärdiga möjligheter att påverka de politiska besluten föreligger en allvarlig brist i vår demokrati.

Det politiska livets villkor försvårar kvinnors möjligheter att delta i samhällsarbetet. Främst är det småbarnsföräldrar som möter svårigheter att delta i det politiska arbetet. Småbarnsföräldrarnas erfarenheter kan dock inte undvaras, när beslut skall fattas, varför olika former för att förbättra villkoren för politiskt arbete måste prövas. Sammanträden på tider som passar barnfamiljer, tidsbegränsade möten och möjligheter till barnpassning är grundläggande krav om kvinnor och män skall få samma möjligheter att delta i samhällsarbetet.

Vi återkommer i dessa frågor när den aviserade propositionen presenteras och förutsätter då av även kvinnorepresentationen inom industrin behandlas. Det är en viktig jämställdhetsfråga att få belyst fördelningen av kvinnor och män i ansvarig ställning inom industrin.

Våld och övergrepp mot kvinnor

Varje år dör 30–40 kvinnor i Sverige sedan de misshandlats i sina hem. Många andra, åtskilliga tusen, får allvarliga skador och tvingas leva under en omänsklig psykisk press.

Numera faller kvinnomisshandel under allmänt åtal. Det innebär att andra än kvinnan själv kan anmäla brottet. Personal inom sjukvården och socialtjänsten kommer alltid förr eller senare i kontakt med misshandlade kvinnor. Det krävs ökade insatser för att ge kunskap och utbildning om

kvinnomisshandelns orsaker, psykiska konsekvenser och möjligheterna att ge hjälp så att personal kan se problemen och vågar ta itu med dem.

Kvinnohus och kvinnojour som utformats efter lokala förutsättningar bedriver en värdefull verksamhet. Behovet av insatser av det slag dessa erbjuder har vuxit starkt de senaste åren. Denna verksamhet bedrivs mestadels som frivillig verksamhet och som ett komplement till socialtjänstens insatser. Även den som begått våldshandlingen har behov av hjälp för att situationen skall kunna förändras. Centerpartiet har i den kriminalvårdspolitiska motionen tagit upp dessa frågor, varför vi hänvisar till den.

Mot. 1987/88
A810

Jämställdhet och valfrihet i barnomsorgen

Jämställdhet uppnås enbart om både män och kvinnor engagerar sig. Ett barns uppväxttid påverkas mycket starkt av relationerna och arbetsfördelningen inom familjen. Barnets syn på kvinnor och män i vuxenlivet och därmed deras egen roll styrs av föräldrarnas attityder till obetalt och betalt arbete i hemmet och i yrkesarbete. Det är helt riktigt det som sägs i faktaboken Kvinno- och mansvärlden: "I ett jämställt samhälle är familjerollen lika viktig som yrkesrollen och föräldrarollen måste kombineras med försörjarrollen. Situationen kan bli en annan om vi skulle få en utförligare reglering än grundlag av yttrandefriheten, t. ex. enligt den förutnämnda lagrådsremissen."

I FN:s förklaring om de mänskliga rättigheterna står följande: "Familjen är den naturliga och grundläggande enheten i samhället och äger rätt till skydd från samhället och staten." Sverige har ställt sig bakom det dokumentet.

Centerpartiet har många gånger påtalat det orättvisa i den låga värderingen av hemarbetet.

Familjepolitiken måste som ett av sina mål ha ett underlätta för båda föräldrarna att förena förvärvsarbete med barn och familjeliv. Barnfamiljerna måste så långt möjligt kunna välja hur de vill fördela tiden mellan förvärvsarbete och vård av barn på det sätt som bäst passar familjen. Det innebär att utbyggnaden av samhällets barnomsorg måste fortsätta. Det betyder också att arbetet med vård av små barn måste värderas oavsett var det utförs. (Centerns förslag om en vårdnadsersättning är därför en viktig del i en mer rättvis arbetsfördelning.)

Hemställen

Med anledning av vad som ovan anförts hemställs

1. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om samhällsplaneringens betydelse och vikten av regional balans och en positiv regional utveckling för jämställdhet,
2. att riksdagen hos regeringen begär att den regionalpolitiska utredningen får i uppdrag att särskilt överväga möjligheterna att öka kvinnors sysselsättningsmöjligheter i utsatta regioner i enlighet med vad i motionen anförts,

3. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om förändrad inriktning av utbildningen för en ökad jämställdhet,

[att riksdagen hos regeringen begär förslag om ändrade regler för utvecklingsföretagarnas stödverksamhet i syfte att stimulera kvinnligt företagande i enlighet med vad i motionen anförts¹]

4. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om behovet av förkortad arbetstid för personal inom vårdsektorn,

5. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om trakasserier inom arbetslivet,

6. att riksdagen hos regeringen begär förslag om ändring i jämställdhetslagen avseende en kompletterande regel för skydd mot trakasserier i enlighet med vad som anförts i motionen,

7. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om diskriminering av arbetstagare på grund av föräldraledighet,

8. att riksdagen hos regeringen begär förslag om ett återinförande av jämställdhetskommittén i enlighet med vad i motionen anförts,

9. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om kvinnors betydelse för utveckling på landsbygden,

10. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om familjepolitikens betydelse för jämställdheten.

Stockholm den 26 januari 1988

Kersti Johansson (c)

Ivar Franzén (c)

Börje Hörnlund (c)

Rosa Östh (c)

Ingvar Carlsson (c)

i Bengtsfors

Per-Ola Eriksson (c)

Elving Andersson (c)

Görel Thurdin (c)

Jan Hyttring (c)

¹ 1987/88:N337